

Självvärdering och självförtroende

När man ser hur stor procent av flickorna som ibland säger att de känner sig onyttiga och odugliga blir man snarast förvånad att 3/4 "på det hela taget är tillfredsställda med sig själva". Kanske man kan tolka svaren så att flickorna har dåligt självförtroende när det gäller att prestera något men känner sig ha andra företräden?

Osäkerhet och rädsla anses vara utmärkande för ungdomar i uppväxtåren. Man är osäker på hur man skall bete sig, osäker på vem man är, man söker sin identitet. Man är missnöjd med sitt utseende och önskar sig vara annorlunda.

Det material vi har i studien för att belysa dessa förhållanden är vid 15 år hämtat ur "Oroar sig"-formuläret och från 16–18 år från intervjuer och Stugformuläret (18 år).

Bekymmer över utseendet

I "Oroar sig"-formuläret fick 15-åringarna ange graden av oro de kände inför sitt utseende och sin kroppsbyggnad. Vid 16 och 17 år tillfrågades de i intervjun vad de tyckte om sitt eget utseende, om de var nöjda med det som det var.

Drygt hälften av de 15-åriga flickorna "oroade sig för" (ibland – mycket) sitt utseende medan bara var fjärde pojke hyste den sortens bekymmer. Också när det gällde kroppsbyggnaden var det mer än dubbelt så stor andel av flickorna som oroade sig (43 % flickor mot 18 % pojkar). Samma markanta

Drygt hälften av de 15-åriga flickorna "oroar sig för" sitt utseende medan bara var fjärde pojke hyser den sortens bekymmer.

könsskillnader föreligger i intervjusvaren vid 16 och 17 år (tabell 29). Flickorna vill fyra och tre gånger oftare än pojkarna ändra på sitt utseende.

Vill vara annorlunda 16–18 år

En fråga i intervjuerna vid 16–18 år gällde om ungdomarna ville vara annorlunda överhuvudtaget, alltså inte bara när det gällde utseendet. Vid 16 och 17 år är procenttalen för flickorna så pass höga som 86 och 87, medan de för pojkarna är respektive 65 och 59. Till 18 år har andelen avsevärt sjunkit, fastän fortfarande mer än hälften av flickorna och var femte pojke önskar i något avseende vara annorlunda.

Att man i något avseende vill vara annorlunda, betyder ingalunda att man vill vara en annan.

Tabell 29. Vad tycker du om ditt eget utseende, vill du se annorlunda ut el är du nöjd som du är?

	Flickor	Pojkar
16 år	(n=63)	(n=87)
1 Vill i flera avseenden vara annorlunda	14	3
2 Vill i ett avseende vara annorlunda	46	13
3 Utseendet är som det är	10	36
4 Enbart nöjd	30	48
Sign nivå skilln ♀/♂: 1+2/ 3+4 p<.001		
17 år	(n=69)	(n=92)
1 Vill i flera avseenden vara annorlunda	12	3
2 Vill i ett avseende vara annorlunda	35	13
3 Utseendet är som det är	23	36
4 Enbart nöjd	30	48
Sign nivå skilln ♀/♂: 1+2/ 3+4 p<.001		

På frågan: Om du hade möjlighet att välja skulle du då vilja vara dig själv eller någon annan? svarar 3/4 av flickorna och 87 % av pojkarna att de vill vara sig själva; någon annan är det endast ett fåtal som vill vara. Fler flickor (23 %) än pojkar (12 %) – är dock tveksamma.

Tillfredsställelse med sig själv, självvärdering och självförtroende

I Stugformuläret ställdes ungdomarna vid 18 år inför tio påståenden, som rörde dem själva. Tillsammans tagna ger de en bild av hur ungdomarna värderar sig själva och hur pass tillfredsställda med sig själva de känner sig. I *tabell 30* kan man avläsa i vilken grad de instämmer i påståendena. Här föreligger genomgående markanta skillnader mellan flickorna och pojkarna. Flickor uttrycker mycket mindre självtillit och tro på sig själva. Omkring 75 % av flickorna instämmer i "att de ibland *inte* är till någon nytta och ibland verkligen känner sig odugliga" medan motsvarande procenttal för pojkarna bara är 38 och 41 %.

Medan 83 % av pojkarna anser sig ha många goda egenskaper är motsvarande procenttal för flickorna endast 60 %.

Lätt för att känna sig misslyckade har 40 % av flickorna men endast 17 % av pojkarna.

I ett par av de här påståendena föreligger inga nämndvärda skillnader. Det är de två påståendena: "Jag klarar av att göra saker lika bra som de flesta andra" där 91 % av både flickor och pojkar instämmer, och "jag tycker jag är värd en hel del, åtminstone lika mycket som andra", som också en hög procent – 88 % av flickorna och 86 % av pojkarna – bejakar. Det är förmodligen tillägget "som andra" som åstadkommit den höga procenten instämmanden. Man vill vara som andra och är i varje fall inte sämre än andra.

Omkring 75 % av flickorna instämmer i att "de ibland inte är till någon nytta och ibland verkligen känner sig odugliga" medan motsvarande procenttal för pojkarna bara är 38–41 %.

Tabell 30. Tillfredsställelse med sig själv, självvärdering och självförtroende. Procent instämmande.

	Flickor (n=75) %	Pojkar (n=96) %	Sign nivå skilln ♀/♂ p
<i>Instämmer helt eller nog:</i>			
a) På det hela taget är jag tillfredsställd med mig själv	73	85	—
b) Ibland tycker jag att jag inte är till ngn nytta alls	77	38	<.001
c) Jag tycker att jag har många goda egenskaper	60	83	<.001
d) Jag klarar av att göra saker lika bra som de flesta andra	91	91	—
e) Jag tycker inte jag har så mkt att vara stolt över	60	37	<.01
f) Jag känner mig verkligen oduglig emellanåt	73	41	<.001
g) Jag tycker jag är värd en hel del, åtminstone lika mkt som andra	88	86	—
h) Jag önskar att jag kunde ha högre tankar om mig själv	44	27	<.05
i) På det hela taget har jag lätt för att känna mig misslyckad	40	17	<.001
j) På det hela taget uppfattar jag mig själv positivt	71	88	<.01

Kommentar:

När man ser hur stor procent av flickorna som ibland säger att de emellanåt känner sig onyttiga och odugliga blir man snarast förvånad att tre fjärdedelar "på det hela taget är tillfredsställda med sig själva", och att 71 % uppfattar sig själva positivt. Om det är någon konsekvens i svaren så måste det väl innebära att flickorna inte känner så stor press

på sig att prestera. Man kan som flicka vara nöjd med sig själv och positiv till sig själv ändå utan att vara så duktig. Kanske får man tolka svaren så att flickorna har dåligt självförtroende när det gäller att prestera något, men känner sig ha andra företräden, som gör att man kan känna sig tillfredsställd med sig själv ändå. Man kan fråga sig om bilden inte framstår mörkare än den är. Vi undrar om det inte också

är fråga om en olika förmåga hos pojkar och flickor att uttrycka sina känslor. Det förefaller som om pojkarna mer vill skjuta olustbetonade känslor åt sidan, man förnekar dem och upplever då inte att de finns. Man upplever det som oförenligt med den maskulina könsrollen att vara osäker, ängslig och inte dugande.

Slutkommentar

Hur anpassad är denna ungdom vid 18 år? En tredjedel av dem som går i skolan tycks inte trivas bra. Arbetslivet finner man sig bättre tillrätta med, det har ännu nyhetens behag att stå på egna ben, även om osäkerhet och vilshenhet präglar yrkesvalet. Det yrke man fått är långtifrån alltid vad man önskar ägna sig åt här i livet, men man finner sig ofta i de villkor som bjuds. Man är ju så illa tvungen. Anspråken och ambitionerna sätts hos åtskilliga ner med tiden. Det är väl snarast så att arbetslivet inte är anpassat för ungdom lika lite som för de äldre. Får man med ett otillfredsställande, föga inspirerande och ointressant yrkesarbete ligger väl i att man kan lockas att på fritiden missbruka berusningsmedel för att glömma tristess och vantrivsel.

Det är flickorna som vädrar mest missnöje och otillfredsställelse på de flesta områden. De har mer konflikter på hemmaplan. De är mer intresserade av förändring och det är väl inte utan anledning; deras situation är värre. Lågt värderar de sin förmåga att prestera. Men flickorna är öppnare och kan bättre ge uttryck åt sitt missnöje. Vad pojkarna beträffar är väl deras hämningar och oförmåga och olust att uttrycka sina känslor ett drag som försvårar anpassningen till samliv både för dem själva och deras kvinnliga kärlekspartners. Vi ser hur en del, framför

allt pojkar, flyr till alkoholen medan flickorna i högre utsträckning använder tobak. Oroande är att tobaksbruket påtagligt ökar till 18 år. Det är kusligt att veta att några av dessa ungdomar gått under i missbruk, även om 60 % av dem som i yngre åldrar provat narkotika har slutat därmed vid 18 år.

När det gäller åsikter om yrkesliv och samhällsfrågor tycks man i stor utsträckning ha anpassat sig till föräldrarnas uppfattningar, åtminstone så som ungdomarna tolkar dem. Likaså vill man följa föräldrarna i spåren när det gäller att fostra sina blivande barn. Det är dock på ett område man främst deklarerar en från föräldrarna avvikande mening: man anser att samliv går bra utan äktenskap.

Vi ser en ungdom som i stor utsträckning säger sig vara ointresserad och okunnig om politik, främst flickorna, men det är kanske genomsnittssvensken också, framför allt kvinnorna.

När allt kommer omkring skiljer sig kanske unga fröken och unge herr Medelsvenson inte så mycket från oss äldre Medelsvensons.

Det stencilerat fullständigare material med tabeller kan rekvireras från Kliniken för studium av barns utveckling och hälsa. Tel 08/33 58 96.